

Fritänkaren

alternativ oberoende kulturtidskrift,

Nr. 17 Februari 1994.

Andra Årgångens nr. 3

Redaktör, stilistisk bearbetare och ansvarig utgivare: Christian Lanciai
Brev och bidrag mottages tacksamt, t.o.m. anonyma och pseudonyma,
- men helst med avsändare!

Alla insändare behandlas respektfullt som medarbetare.

Lösnummerpris : 20 kr.

Årsprenumeration : 200 kr (även i Danmark och Norge; i Finland : 150 mk)

Lösnummerpris för tidigare nummer: 30 kr.

Fritänkaren beräknas utkomma med 12 nummer årligen eller mer
på budgetbasis utan annonser i anspråkslös form.

Postgironummer : 621 39 94 - 4

Innehåll i detta nummer :

Fritänkarens kris	2
Övrig kritik och insändare	2
Mikael Rosén ställer frågor (insändare)	2
Svenska Kyrkans homosexdebatt	4
Musik i kyrkan	4
Tjajkovskijs enda älskade	5
Filmrapporter	7
En gammal klassiker (film)	8
John Masters	9
Uppror i Mexico (B. Traven)	10
Jacob Wallenberg på galejan	11
Våra poeter (5 stycken)	13
Världens gång (notiser)	14
Strulresan - avslutning	15
Turer kring Jerusalem (1)	16
Nya indiska turer, del 4 (+ brev från Indien)	18
Rapport från Tibet (8)	20

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare artiklar och följetongavsnitt erhållas. Utom inom Sverige distribueras tidskriften även till minst sjutton andra länder.

Ekonomiskt tillkännagivande

Fritänkaren är självförsörjande. Det innebär, att alla dess intäkter går till täckandet av dess egna utgifter och omkostnader. Allt som eventuellt blir över går till tidskriftens utveckling och framtidsprojekt. Ingenting hamnar i någons personliga ficka.

Detta är inte en skatteteknisk fint utan bara ett etablerande av Fritänkaren som en helt ideell kulturtidskrift.

Fritänkarens kris

Den började så gott som från början och har ständigt förvärrats: för mycket material. Ej endast drunknar vi i våra egna ständigt allt fler resereportage, utan även insändarna blir fler och fler, längre och längre och tyvärr även av mer och mer osjälvkritiskt slag. Vi kan till exempel inte ta insändare på allvar som skriver egotrippade nonsensdikter, inte kan stava och samtidigt kräver att få hela sina inlagor publicerade i närmast följande nummer. Ego-trippare är ingenting för Fritänkaren.

Samtidigt fortsätter gamla trogna kritiker anklaga oss för att vara bara en person som skriver under olika tagna namn. Denna märkliga teori torde ha uppstått ur det faktum att en och samma person (redaktören) redigerar allt material, sammanställer det, bearbetar det och förkortar det. Stilen blir därmed enhetlig för allt i Fritänkaren, men vi är mycket noga med att allt som icke skrivits av redaktören markeras med rätt underskrift. Man kan säga, att i viss mån fungerar redaktören som ett slags "spökskrivare" för ett antal personligheter men icke mer.

På grund av insändarsyndafloren måste vi hädanefter börja sovra bland materialet. Insändare utan avsändaradress undanbedes och kan vi inte ansvara för, om vi inte ens vet vem insändaren är. Om man vill förekomma anonymt får man bara göra det om vi känner personen eller åtminstone har hans/hennes adress. Detta är inte mer än bara vanlig journalistisk praxis.

På grund av stigande efterfrågan har även det administrativa arbetet ökat enormt och blivit en belastning för en ensam redaktör. Vi hoppas på en utveckling som småningom kan avlasta redaktören helt från rent grovarbete, så att andra med tiden kan ta över denna kulturtidskrift, som trots allt haft en så god, lovande och kontinuitetsförpliktande start.

Övrig kritik och insändare

Vissa har ställt sig frågande inför den dimridå av sekretess som tycks bli allt kompaktare för varje ny "konferens" som Fritänkaren dokumenterar. Ingen av dessa konferenser, från Egypten '92 framåt, hade varit möjlig utan denna totala sekretess. JBW hade aldrig kunnat samla alla dessa interasiatiska ledamöter i Simla om de inte alla försäkrats om total anonym immunitet. Dock finns alla deras namn på det dokument som formulerades i Simla och som än så länge finns kvar där. En följd av denna rigorösa diskretion är att samtliga dessa konferenser genomförts med intressanta resultat som kunnat dokumenteras utförligt utan att anta mastodontiskt otympliga proportioner.

Mikael Rosén ställer frågor

'Hej, Christian! - I min hand har jag januarinumret av din "tidskrift" Fritänkaren. På sid. 4 rad 15 säger den anonyme insändaren: "Jag fick nog när det gick för långt i attackerna mot biskop William Kenney (nr. 10-11, 1987) och upphörde att prenumerera omgående.(...).hans publicering av saken borde ha skaffat honom ett åtal för ärekränkning från biskop Kenney."

Eftersom vi på "Adoremus" alltid eftersträvat öppenhet är det alltid lika trist att se och läsa anonyma insändare. Efter att jag konfererat med min medredaktör Hermann Schultze kom vi överens om att publicera artikeln som ett praktiskt bevis på hur de moderna "katolikerna" för sin dialog!

Två nummer senare av "Adoremus" publicerade vi en artikel signerad "J.B." dvs. Johannes Bengt Westerberg, under denna tid verksam med dig på Sagittarius Förlag. Där säger han: "Det gläder oss att den katolska porrblaskan 'Adoremus' alltjämt vågar utkomma trots denna föga rumsrena tidskrifts alla ytterst betänkliga värderingar...."

Så vitt jag känner till är insändaren i Fritänkaren 1/94 och "Adoremus" 2/88 de enda som reagerat på vår öppenhet att publicera milt sagt snuskiga artiklar! Kan det möjligen vara så att "J.B." och den anonyma insändaren är samma person?

Anonymitetsfrågan fortsätter när du i slutet på sid. 4 avslöjar att "John Bede" är ett taget namn. Denne överspände person kan i stort sett vräka ur sig alla former av invektiv och därefter gömma sig under antaget namn! Tala om öppenhet!

På sid. 5 rad 29 konstaterar du att jag är den ende som vågat anklaga dig för att inte längre vara katolik! Med andra ord bör du inte ha speciellt många läsare som bekänner sig till den romersk-katolska tron! I "*The Catholic Encyclopaedia*" New York 1913 beskrivs fritänkare med följande rader: "Fritänkare, som överger den kristna uppenbarelsens religiösa sanningar och moraliska diktat, och som inte accepterar någon auktoritets-baserad dogmatisk undervisning, grundar sin livsåskådning enbart på förnuftets lösa antaganden." En fritänkare är med andra ord en person som går sin egen väg utan att bry sig om vare sig dogmer eller lydnad. Ställer du upp på dessa heretiska teser, eller är Fritänkaren bara en journalistisk reaktion mot "Adoremus"?

Till slut: Efter att för sju år sedan ha visat vår öppenhet att publicera snuskigheter som visar den efterkonciliära kyrkans nya politik blir vi nu bemötta med anonymitet. Jag undrar om du vet vilka medarbetare du har - de kanske uppträder under falsk identitet?

Med vänlig hälsning, Mikael Rosén, redaktör för "*Adoremus in Aeternum*" - Sveriges enda romersk-katolska tidskrift."

Dessa frågor ankom dagen före en avresa till Israel. Ett kort svar skrevs genast:

"Käre Mikael, En uppriktig insändare förtjänar ett uppriktigt svar. Låt oss börja med dina angelägna frågor.

Varifrån du har fått namnet Johannes "Bengt" Westerberg kan jag inte förstå. Hans "B" står för hans moders och hans juridiska efternamn som han aldrig använder och inte alls för något "Bengt" så vitt jag vet. Han kan knappast vara samma person som vår senaste insändare "N.N." då denna (vilket framgår ganska tydligt i vårt svar till henne) är en dame.

Namnet "Fritänkaren" står varken för något frireligiöst ställningstagande eller för något slags journalistisk reaktion mot "Adoremus". Dess namn betyder helt enkelt att dess skribenter förbehåller sig rätten att tänka fritt och tar därmed endast avstånd från alla världens diktatoriska tendenser.

Om vi inte visste vilka medarbetare vi rörde oss med skulle vi knappast kalla dem medarbetare. Om vissa av dem ("John Bede" och "Doktor Sandy") rör sig med tagna namn så gör de det inte utan skäl, och om du läser Fritänkaren mera uppmärksamt skall du finna att åtminstone den förstnämndas skäl även har givits en politisk förklaring.

När du får detta är jag i Jerusalem. När jag kommer tillbaka i februari skall jag ta i tu med nästa publikation av Fritänkaren och där även ta upp din insändare och besvara den mera utförligt.

Så länge ber jag att få tacka för din insändare, med vänliga hälsningar, etc."

Nu är det dags att svara mera utförligt.

Att det skändliga angreppet mot biskop William Kenney i "Adoremus" 10-11, 1987 inte utlöste mer än en enda reaktion är inte att förundra sig över. Den som skriver detta reagerade inför angreppet på samma sätt som troligen alla katoliker som fick läsa det reagerade: med bedrövad tystnad. Vi hoppades troligen alla att det skulle kunna glömmas. Vår insändare "N.N." har visat att det aldrig kan glömmas. Nog sagt om det.

Mera bedrävelser: i "Adoremus" nr. 1, 1994 (20 januari) fortsätter Mikael Rosén att förtäckt angripa judendomen med att framhålla Vladimir Zjirinovskij som tvättakta jude. Denna notis är ingenting annat än ett av denna redaktörs alltför talrika attacker mot det judiska, då han mycket väl vet, att Zjirinovskij är ingenting annat än en "refusnik", alltså en som försökt utvandra till Israel och avvisats på grund av otillräcklig judisk bakgrund. Man är inte jude för att någon i ens familj är det. Man föds till jude av en judisk moder, och annars är det mycket svårt att bli det.

Man kan fråga sig varför Mikael Rosén över huvud taget konverterat till katolicismen, då han inte tycks ha ett enda gott ord till övers för någon enda katolik. Fastmer verkar det som om han övergått till den katolska kyrkan bara för att få nöjet att få försöka riva ner den inifrån med att själv framstå som ett avskräckande exempel på inskränkt och intolerant katolsk dogmatism.

Svenska kyrkans homosexdebatt

Den är lika onödig som osmaklig. Polykarpos av Smyrna säger rent ut i sitt brev till filipperna: "Det är en god sak att skilja sig från världens begärelser, ty alla köttets begär för krig mot själen, och ingen som lever i otukt, veklighet eller homosexualitet får arva Guds rike, inte heller de som lever onaturligt." (vers 5)

Polykarpos av Smyrna var en av de "apostoliska fäderna", alltså apostlarnas lärjungar, han dog troligen år 156, var enligt Eusebius lärjunge till aposteln Johannes och utpekad till biskop av apostlarna. De apostoliska fäderna intar en mellanställning mellan apostlarna och kyrkofäderna. Polykarpos borde alltså jämte sådana som Clemens och Ignatius av Antiokia vara en självklar auktoritet i kyrkliga angelägenheter.

Kort sagt, klart besked, och inget snack om saken.

Musik i kyrkan

Kyrkans största problem idag är alltmer glesnande församlingar. I stadens största kyrka förekommer det att endast sju personer kommer till högmässan på söndagar. Samtidigt är det en tydlig trend, att så fort något musikevenemang inträffar i kyrkan så kommer det folk. Kyrkokonserter är välbesökta, och det räcker med att det annonseras om att kyrkokören medverkar vid gudstjänsten, så blir gudstjänsten mer än 100% bättre välbesökt.

Vad som mycket bidrager till denna opropotion, med försvinnande få kyrkobesökare till vanliga gudstjänster och invällande massor till musikgudstjänsterna, är att många präster tenderar att försvåra kyrkligt musikarbete då de anser att de vanliga dåligt besökta gudstjänsterna med deras egna predikningar är det enda viktiga. Denna tendens drevs till sin spets i en viss kyrka för ett antal år sedan. Ordinarie kyrkoherden blev så rasande över den anställda organistens musikaliska initiativ och växande popularitet samt ökande goda kontakter med församlings- och kyrkoråd att han förelade organisten ett ultimatum som framtvängde dennes avsked. Enligt ultimatumet skulle organisten förbinda sig

till att aldrig mer framföra egna kompositioner eller sjunga solo i kyrkan eller också bli avskedad. Fastän kyrkorådet bett kyrkoherden teckna kontrakt med organisten hade ett sådant aldrig tecknats, och organistens lön var 800 kronor i månaden. Organisten kunde inte underteckna ultimatumet och fick avsked på grått papper dagen innan han reste på semester. Uppsägningen av organisten undertecknades ensidigt av endast kyrkoherden, som sex månader senare fick ett nervsammanbrott och slutade som präst. Han hade valt mellan en karriär som präst eller som militär. Det har sagts, att det är lika lätt att vara en dålig präst som det är svårt att vara en god präst.

Vad har någon präst att vinna på att göra motstånd mot musiken? På Bachs tid var gudstjänsterna tre timmar långa och bestod upp till hälften av bara musik. Inga gudstjänster har varit så välbesökta som barockens.

Efter ovanstående kyrkoherdes självsvåldiga avskedande av en organist har den kyrkan sett många kyrkoherdar och många organister, men det har i stort sett aldrig mer blivit någon ordning där utom temporärt. För ifrågavarande organist blev det orättvisa avskedandet såpass fatalt att han aldrig mer sökte någon tjänst som kyrkorganist. Musikaliska sår läks aldrig.

Å andra sidan finns det mycket musik som är dålig, men sakral musik kan man aldrig få för mycket av. Kan det möjligen vara så, att de protestantiska kyrkor som lider av för få besökare också kunde ha mera sakral musik?

Tjajkovskijs enda älskade

Man kan knappast tänka sig en mera extremt diametral motsats till den intill odräglighet pretentiöse och till omänsklighet hänsynslöse Wagner än den nästan självdestruktivt ödmjuka, ömsinte, nervöst finkänslige och fatalt försagde Tjajkovskij, som såg bra ut, var populär bland kvinnor, hade "Rysslands vackraste ögon" och kunde tjusa vem som helst men som aldrig drog fördel av en situation utan i så fall hellre gjorde motsatsen. Hans livs mest konsekventa vana var att alltid ge bort hälften av vad han ägde eller mer, varför han aldrig egentligen ägde någonting utan faktiskt höll på att gå under på ett tidigt stadium.

Alla dessa sympatiska förtjänster hade två fatala följder i släptåg. Alla hans goda egenskaper, som bottnade i en innerlig och djup känslighet, kunde när de forcerades och tvingades till överdrift resultera i fruktansvärda nervsammanbrott. Hans attraktiva utseende och sympatiska sätt gjorde honom också tidigt till ett offer för vad som på den tiden förstörde mången god man i de fria konstnärskretsar som musiken förde honom in i: homosexualitet.

Man kan diskutera detta fenomen i fallet Tjajkovskij i oändlighet: om han var född sådan, om han valde det själv, dess konsekvenser och yttringar, utan att någonsin komma nära sanningen, som rigoröst tegs ihjäl från början av honom själv och sattes under ett plomberat lock som aldrig kunnat öppnas. Allt som sagts om Tjajkovskijs homosexuella förbindelser är bara spekulationer. Inga bevis har någonsin funnits.

Klart är emellertid att Tjajkovskij led ohyggligt själv av dilemmat. Han kämpade mot det i hela sitt liv, och det var kanske hans livs mest heroiska kamp. Det har spekulerats i om det slutligen var i just denna kamp som han dukade under, men även detta är en ren spekulation. Han var troligen infekterad av kolera redan innan han drack det omtalade glaslet okokt vatten, frisk var han inte, han hade lidit av överansträngning i stort sett under hela sitt liv, så hans död måste trots alla romantiska fabuleringar betraktas som naturligt.

Ändå förekom det kvinnor i hans liv och ej endast fru von Meck och hans hustru. Han hade varit förlovad tidigare med en sångerska som gifte sig med en annan, (ett

parallellfall till Mozarts stora kärlek,) men de två andra är de enda betydelsefulla, den ena i negativ bemärkelse.

Tyvärr led Tjajkovskij av en svag karaktär, han kunde aldrig säga nej, och hans ofta hysteriska känsloliv gjorde honom alltför ofta totalt irrationell. När därför en ung vacker kvinna förklarade för honom sin kärlek och insisterade på att få bli hans hustru begick han misstaget att gifta sig med henne fastän han inte älskade henne. Man kan säga att hans goda hjärta och godtrogenhet förde honom vilse. Hustrun visade sig vara en nymfoman, i en sorts storhetsvansinne inbillade hon sig att alla män var kära i henne, hon umgicks gärna med andra män som Tjajkovskijs hustru, och hon väntade inte till efter skilsmässan med att få barn med andra. Dessa illegitima barn, vars fäder aldrig blev kända, blev med tiden ganska talrika, och samtliga stoppade hon undan på barnhem. Inte ett enda tog hon hand om själv. Hon slutade på dårhus.

Naturligtvis blev ett sådant äktenskap rena katastrofen för en så redan farligt överkänslig person som Tjajkovskij - han drevs till ett självmordsförsök som han var för labil och karaktärssvag för att kunna genomföra.

Den tredje damen återstår. Hon var nio år äldre än Tjajkovskij, hade satt tolv barn till världen och var en rik och vacker änka vid 45 års ålder när hennes och Tjajkovskijs öden började ha med varandra att göra. Hon insåg genast, när Nikolaj Rubinstein introducerade Tjajkovskijs musik för henne, att Tjajkovskij behövde någon som drog upp honom. Det var N. Rubinstein som vågade be den rika änkan hjälpa den hjälplöse Tjajkovskij ekonomiskt, och hon tvekade inte inför att göra det. Från sitt 37-e levnadsår började Tjajkovskij uppbära en generös privatpension som inte bara räddade hans liv utan framför allt hans tonsättarskap.

Att det uppstod kärlek mellan dem är oavvisligt. En av Rysslands historias digraste privatkorrespondenser mellan två personer av olika kön åskådliggör detta i klartext på varje sida. Innan han kom i kontakt med fru von Meck, änka efter en Riddare av Riga, hade han aldrig känt en mänska som han kunnat lita på utom sina bröder utan bara fått bittra mänskliga desillusioner. Fru Nadesjda von Meck gav honom genast sitt fulla förtroende utan reservationer och visade sig även vara en kvinna att kunna lita på i alla lägen. Hon blev troligen Tjajkovskijs enda nära vän någonsin.

Ändå träffades de aldrig. Detta är det originella för att inte säga unika. De bara korresponderade. Likväl är deras kärlek omisskännlig och kanske den vackraste musiker-kärlekssagan under 1800-talet. Ingen av de andra romantikermusorna, som George Sand, Clara Schumann, Cosima von Bülow, Giuseppina Strepponi, kommer upp till en sådan nivå som den nyktra, realistiska, utomordentligt varma och moderliga, kloka och försynta baronessan von Meck, som lik drottning Victoria helst levde helt isolerad som en nunna.

Och plötsligt blir Tjajkovskijs musik klassisk. Den fjärde symfonin och operan "Eugen Onegin" är Tjajkovskijs två första barn med henne, och sedan följer alla de andra: violinkonserten, femte symfonin, Nötknäpparsviten, "Spader Dam", serenaderna, sviterna, uvertyrerna, de andra operorna, och alla de utsökta symfoniska dikterna, som Festuvertyr 1812, Slavisk marsch, Mozartiana, Variationer över ett rokokotema, och så vidare.

I fjorton år varar förbindelsen. Sedan dör fru von Mecks älsklingsson, och hon ger sig själv skulden. Hon har försummat sin son för att i stället bara ha tänkt på Tjajkovskij. Under tiden har Tjajkovskij arbetat upp sig till en internationell karriär av världsklass. Han står på höjden och fortsätter bara att stiga. I detta ögonblick avslutar fru von Meck den fruktbara vänskapen för att få sörja ihjäl sig efter sin son.

Tjajkovskij skriver den sista patetiska symfonin, hans största och djupaste, om man bara ser till de första tre satserna, och hans mest smärtsamma och blödiga, om

man betraktar den sista. Det är tydligt att symfonin är hans svanesång, ty den handlar ju så tydligt om döden.

Under alla dessa fjorton år hör man aldrig mer något om "det" i Tjajkovskijs korrespondens, det förfärliga spöket i Tjajkovskijs liv, den homosexualitet som var hans livs största fasa. Under fjorton harmoniska år är denna mardröm som bortglömd för att dyka upp igen efter fru von Mecks sorti ur hans liv.

Endast några månader efter Tjajkovskij avlider även fru von Meck.

(I nästa nummer skall vi fortsätta vårt umgänge med Tjajkovskij och då diskutera "Tjajkovskij som symfoniker".)

Filmrapporter

Temat har varit självmord, sexmord, homosexualitet och kärnvapen förutom de vanliga kriminalhistorierna med vanliga mord och politiska mord. Två filmer har dock skiljt sig från detta mönster, en krigsfilm om konst och en psykologisk thriller om nunnor. Dem behandlar vi sist.

Det bedrövliga självmordet höll Gary Cooper på att råka ut för men räddades i sista ögonblicket av den unga och fräscha, sedermera så stiliga Barbara Stanwyck i en av sina första stora roller i Frank Capras sentimentala men klassiska "*Meet John Doe*". Sexmordet var inte ett utan många som polismästarn Clint Eastwood sattes till att leta reda på förövaren av i en av sina mer intressanta roller: sexmördaren visade sig vara polis och nästan Clint Eastwoods dubbelgångare i en sällsynt kuslig thriller från New Orleans med psykologiskt raffinerade övertoner i "*Tightrope*". Lika kuslig var den politiska mördarligan i "*Parallax-affären*" med mord på senatorer som specialitet, som väckte den farligt nyfikne journalisten Warren Beattys intresse, varpå han snart fick veta för mycket, blev alltför ohälsosamt djupt engagerad, fastnade i sitt eget nät och inte kunde avslöja något av sanningen innan han själv blev ett av offren för en tydlig parallellkomplott till Kennedymordhärvan. Det var de amerikanska filmerna.

Basil Dearden fick pris och berömmelse för sin dokumentärt slipade skildring av Londonpolisens vardag i "*Den blå lyktan*" med Dirk Bogarde som en ung och dum men grann hysterisk gangster. Intressantare var dock samme regissörs "*Victim*" tio år senare (1962) om homosexuellas hjälplöshet när de utsattes för utpressning under den tid då det var mot lagen i England att vara homosexuell. Den helt unge Peter McEnery spelade det första offret av många, han som senare blev Brigadgeneralen själv i filmatiseringen av Conan Doyles Napoleonromaner. Denna film, med Dirk Bogarde som advokaten som offerar sin karriär för att gå till botten med en lag som ger utpressare fritt fram att förnedra redan förnedrade, ledde till att lagen avskaffades, även det på gott och ont. Mera osmaklig var John Schlesingers "*Sunday, Bloody Sunday*" från 1971 om en bisexuell konstnär som bedrar sin älskarinna med en judisk doktor och vice versa, med Glenda Jackson som den frånskilda älskarinnan och Peter Finch som den gamle ungarlsdoktorn men med underbara Londoninteriorer att uppvisa, främst från dess judiska sfär.

"*För rikets säkerhet*" och "*Det fjärde protokollet*" hade dock ett intressantare problem att behandla: närvaron av amerikanska kärnvapenbaser i England. Detta är inte populärt i England, demonstrationer där emot förekommer ideligen och utgör ett pinsamt dilemma för regeringar som Margaret Thatcher, som ju lät amerikaner angripa Libyen i april 1986 från England. "*För rikets säkerhet*" visade en journalists utforskning av sanningen och hur han fick fan för det, en tämligen paranoid film, medan Frederick Forsyths "*Det fjärde protokollet*" gick till motsatt ytterlighet och visade hur hårdkokt en riktig agent kan vara när han väl sätter manken till för att hindra psykopatiska sabotörer från fiendeland att ställa till med kärnvapenförtret för

Nato. Michael Caine var den hårdkokte agenten som höll på att få fan även han för att han skötte sitt jobb, men Frederick Forsyth lät honom leva för publikens skull.

Mera intressant var filmen om *"Tåget"* från Frankrike under andra världskrigets slutskede, när den tyske generalen Paul Scofield beslöt att föra över alla Frankrikes tavelkonstskatter i ett plomberat tåg till Tyskland. Men han fick Burt Lancaster och hela franska motståndsrörelsen emot sig, vilket visade sig bli en väl seg biff för tyskarna att tugga sig igenom trots världens segaste energi. Det intressanta med filmen var attityden till konsten. För detta tågs skull med dess last av enbart konst åsidosatte tyskarna hela kriget och alla dess vitala intressen, och ett stort antal franska motståndsmän, som inte visste något om konst och aldrig hade sett en impressionistisk tavla, satte entusiastiskt livet till för att sabotera konsttågets framfart och samtidigt se till att dess konstinnehåll förblev oskadat. Detta konsttåg förekom i verkligheten. Den slutgiltiga uppgörelsen mellan general Paul Scofield, den fanatiska tyske konstälskaren, och den vanlige franske järnvägstjänstemannen Burt Lancaster, som aldrig sett en tavla men ändå får rätt och räddar konsten, egentligen blott genom det att han själv inte har dödat någon för den, är en underbar klimax helt i klass med John Frankenheimers bästa filmer såsom *"Fången på Alcatraz"*, *"Hjärntvättad"* och *"Sju dagar i maj"* bland andra.

Därmed är vi framme vid den väsentligaste film som vi fått se sedan jul.

En gammal klassiker

"Black Narcissus" från 1947 skildrar en nunnemissions äventyrliga pionjärverksamhet uppe i Himalaya norr om Darjeeling. Man får se svindlande sköna berglandskap av idel imponerande snötäckta toppar; det i ett gammalt harempalats inhysta klostret ligger högt uppe på en klipphylla med en vidsträckt typisk djungeldal flera hundra meter nedanför; man får se exotiska indiska prinsar och gurus, en förförande skälmsk ung okynnig danserska (Jean Simmons i sin debutroll) och en gammal hora från den gamla gyllene haremstiden i palatset (numera klostret), och när nunnorna skall klämta i klosterklockan vid Angelus morgon, middag och afton får man med dem njuta av landskapets svindlande skönhet och bråddjup ner i dalen.

Allt detta filmades hemma i England inne i studios. De svindlande berglandskapen var glasmålningar, djungelbilderna är bara krukväxter, alla infödingar är importerade liksom gurun, och hela palatset med pornografiska väggmålningar och allt är bara konstruktioner. Ändå har Michael Powell och Emeric Pressburger, som står för regi, manus och produktion, fångat och levandegjort hela den indiska Himalayamiljön lika bra som James Hilton i *"Lost Horizon"*.

Vad filmen egentligen skildrar är inte nunnornas praktiska problem med sin missionsverksamhets sjukvård och undervisning, utan vad filmen handlar om är yttringarna av den västerländska kulturkraschen mot det indiska, vilka den driver till sin spets. Många västerlänningar, och i synnerhet tyskar och amerikaner, är livrädda för Indien på grund av dess färor i form av framför allt en helt annan sensuell verklighet av överväldigande karaktär. De fromma irländska katolska nunnorna kraschar just mot denna chockartade verklighet med mycket olika resultat för de olika individerna. Hon som skulle ha odlat en trädgård med potatis och säd odlar bara vackra blommor, abedissan själv får sina minnen av sin förlorade fästman högst ovälkommet förtydligade och aktualiserade, och den labila syster Ruth går genom en utveckling som förvandlar denna heliga missions historia till en psykologisk thriller av skräckkaraktär. Skildringen av hennes psykos gör filmen nästan outhärdlig i sin psykologiskt förfärliga och påträngande realism. För att verkliggöra detta har Powell-Pressburger använt sig av musiken på ett sätt som

aldrig tidigare prövats på film. Musiken komponerades direkt för filmen efter dess rytmer och anpassades exakt efter dess bilder. Effekten blir chockerande exempelvis när abedissan till lugnt ackompanjering går och söker upp syster Ruth och finner henne i hennes cell totalt förändrad med nunnekläderna avlagda och klädd i en röd klänning och sminkad som en vamp, varpå plötsligt en hel kör kommer in musikaliskt med gastkramande crescendo.

Filmen handlar om hur den västerländska nunnemissionen i Indien misslyckas, därför att de propra västerländska nunnorna inte kan hantera en ny psykologisk verklighet som deras utbildning inte förberett dem på och som de inte kan möta utan att gå under. Syster Ruth blir galen och omkommer i ett mordförsök på abedissan, som tar på sig skulden och ser tragedin som sitt eget personliga misslyckande. Sensmoral: nunnor platsar inte i Indien. Men filmen är desto mer övertygande som konstnärligt dokument över detta kulturkraschfenomen i sitt expressionistiska utnyttjande av musik, färger och närbilder för att återge stämningar och en psykologisk verklighet bortom denna och desto mera aktningvärd genom att den gjordes helt inomhus och bara hemma i England.

John Masters (1914-1983)

Han hör till dessa goda engelska berättare som ännu inte uppmärksammats av litteraturhistorien trots påtagliga tillräckliga meriter. (Några andra sådana är James Hilton, Nevil Shute och Ernest Raymond, som det står så litet som möjligt om i tillgängliga litteraturhistorier om något alls.) Hans område är Indien, som han är född och uppväxt i, och hans specialitet är den bittra desillusionen 1947 sedd främst ur brittiska ögon, som tillbringat generationer i landet och byggt upp det för att sedan bara bli utkörd, och ur anglo-indiska ögon, denna stora folkgrupp av blandblod, som var varken indier eller briter utan bådadera delvis, och som 1947 varken fick rum i England eller i Indien utan blev en särskild pariakast för sig, hänvisade till ett obefintligt limbo-vacuum, totalt oönskvärda överallt och efter 1947 helt utan identitet. De förekom mest som arbetare och tjänstemän inom järnvägen.

Hans stil når inte upp till Kiplings nivå, men genom sitt suggestiva berättartempo med ofta tillspetsad dramatik och ej utan erotiska parfymers kommer han åtminstone som god tvåa bland engelska Indienberättare. Hans sex romaner om Indien handlar om en och samma personlighet vanligen med namnet Rodney Savage, som upplever Indien under olika tidsepoker från den förste sjömannen på 1600-talet ("*Coromandel!*") till den smärtsamma fördrivningen 1947 ("*To the Coral Strand*"). Det är en och samma familj som skildras och mycket manliga representanter för denna, som vanligen bär namnet Rodney Savage. Den första, som handlar om sepoyupproret 1857 ("*Nightrunners of Bengal*"), är väl den mest färgstarka och dramatiska, medan den intressantaste nog är den om tiden för det första världskriget ("*Far, Far, the Mountain Peak*"), som mest handlar om bergsbestigning och där intresset koncentreras kring det legendomspunna heliga berget Meru, som utsätts för två bestigningsförsök, det första ej utan dödsoffer, det andra ej utan vare sig framgång eller tänkvärd filosofisk resignation. Detta heliga berg är troligen det samma som Kailash vid Ganges, Indus och Brahmaputras källor i västra Tibet, som aldrig någonsin bestigits trots en höjd på bara 6700 meter utom, enligt legenden, av den helige emeriten Milarepa på 1000-talet. Berget mitt emot på andra sidan om den heliga sjön Manasarowar, Gurla Mandatha, är mer än 1000 meter högre men inte alls lika heligt och nämns inte ens i romanen eller i samband med Kailash.

"*Bhowani Junction*" och "*To the Coral Strand*" handlar båda om 1947 och dess förödande tragiska konsekvenser för både indier och briter. Efter tre hundra års arbete för Indien ser sig engelsmannen hänvisad till sandstranden och till att

försvinna bortom havet. Han är inte längre önskvärd och kan ingenting göra för att hindra att 500,000 indier slaktas i onödan i Punjab i inledningsskedet av evighetskonflikten mellan Indien och Pakistan. I ett dödfött försök att stanna kvar försöker han hjälpa sådana maharadjor som under brittisk överhöghet åtnjöt självständighet men som nu hänsynslöst uppslukas av den Indiska Unionen. Han har bara att acceptera att han inte längre hör till historien, som helt orättvist (efter segern över Hitler) berövat britterna initiativet.

I stället låg världens historiska initiativ hos Stalin och Amerikas atombomber.

Efter Indien kunde John Masters aldrig känna sig till rätta hemma i England. Han skrev ytterligare en roman om Spanien ("*Fandango Rock*") och problemet med Nato och dess atombomber placerade var som helst i världen i främmande oskyldiga länder och flyttade sedan till Amerika. Sedan vet man inte mycket mer om honom litterärt, fastän han levde i ytterligare 20 år. Han var som mest läst på 50-talet, när hans indiska romaner kom ut.

Uppror i Mexico

Chiapasindianernas uppror i den vildaste delen av Mexico närmast Guatemala för våra tankar tillbaka till det aldrig helt uppklarade fallet B. Traven, som vi skrev om i nummer 12 och då tyvärr misstog oss på en del punkter.

Enligt en som själv varit där och lärt sig något om dessa indianer är de direkta ättlingar till det nästan helt försvunna och utplånade Mayafolket. Det finns kanske något hundratal genuina Mayaindianer kvar som just håller på att bli de främsta offren för den vita mexikanska regeringens brutala åtgärder mot ihjälutnyttjade indianer som vågat säga ifrån och vägrat låta sig fortsätta bli förtryckta. Det är just om dessa indianer som B. Traven skrivit så många böcker, och "Kärran", den första av de sex romanerna om ett omfattande indianuppror, handlar enkannerligen just om Chiapas.

I nummer 12 påstod vi att B. Traven var tysken Otto Feige, född i Ostpreussen 1882. Det är dessa uppgifter som visat sig mycket osäkra och föga troliga. Om han verkligen var född 1882 skulle han vid sin död ha varit 87 år gammal. Att uppnå en så hög ålder efter ett sådant liv som B. Traven torde ha fört är föga sannolikt.

Här kommer vi nu med mera sannolika uppgifter. Berick Traven var troligen född i Chicago 1890 av norsk-tyska eller helskandinaviska föräldrar vars efternamn var Torsvan. Sin tyska lärde han sig troligen redan i Chicago men gick till sjöss redan som elvaåring och kom då redan flera gånger till Mexico. Ett av hans skeppsbesök där är fastställt i Mazatlán 1913. Förmodligen var det just det året han reste till Tyskland och blev aktiv där som underjordisk revolutionär och journalist fram till 1919 under pseudonymen Ret Marut. Efter den bayerska socialistrepublikens undergång 1919 återvände han till Amerika för att engagera sig som agitator ("Wobbly") bland arbetarfackföreningarna. Detta ledde till att han blev utvisad från USA och slog sig ner i Mexico, där han inledde sin litterära verksamhet 1925 med att skicka noveller till Berlintidningen "*Vorwärts*". Samma år publicerades hans första roman "Dödsskeppet" på tyska, där han redogör för sina samlade bittra erfarenheter till sjöss.

Att han var amerikan är mest troligt därför, att i samtliga böcker där han skriver i jag-form är jaget alltid en amerikan. Även när han skildrar amerikaner i Mexico utan något "jag" är han tydligt intimt engagerad i den amerikanska gringomentaliteten som den gestaltar sig i Mexico. Han är inte alls lika personligt engagerad när han skriver om bara indianer, utan då är han närmast dokumentärt saklig och distansierad.

Samtidigt löper det genom hela hans produktion en klar aversion mot allt amerikanskt, som om han var allergisk mot det amerikanska. Denna inställning är typisk för amerikaner som på goda grunder förnekat sitt eget land - ett slags bitter hat-kärlek späckad med sardonisk cynism, som den förlorade sonen aldrig kan komma över. Hans antiamerikanism är tydligast i romanen "Den vita rosen" om amerikansk oljeexploatering i Mexico.

Utom tyska och engelska behärskade han även spanska och talade även flera andra språk. Hans konsekventa insisterande på total anonymitet ledde till att många myter spansks omkring hans person. En av dessa är att han skulle ha varit en illegitim son till en skådespelerska och Kaiser Wilhelm vid namn Otto Feige. Det har även spekulerats i om B. Traven eventuellt skulle stå för flera personer. Utom namnen Berick Traven Torsvan, Ret Marut och Hal Croves tror man att också Hal Croves' hustru Rosa Elena Lujan är en person bakom namnet B. Traven. Att Hal Croves och Berick Traven är samma person är väl tämligen säkert, och författaren var alltså Rosa Elena Lujans make från och med 1957. Sannolikt var även pseudonymen Ret Marut samme person medan Hermann Alker Otto Maximilian Feige troligtvis var en helt annan.

De få bilder av B. Traven som finns visar ett lugnt och nästan ädelt ansikte som kunde vara norskt, svenskt eller danskt. Man får det intrycket att det var en man som tog det lugnt och som hade en oändlig distans till alla denna världens dårskaper. Att denna distans betydde mycket för honom och att han var mån om att hålla den visar det faktum att mänskligheten inte ens efter hans död har lyckats komma inpå honom. Det var för att odla denna distans som han ständigt lade ut mytomaniska rökridåer om sig själv.

Av hans tolv romaner handlar tio om Mexico medan "Miljarder på spel", hans enda amerikanska roman, sannolikt inte är av honom. Till hans bästa arbeten hör novellsamlingen "Nattgästen" om tio noveller som bättre än hans romaner koncentrerar den indianska mentaliteten och dess förunderliga mystik. Han förblir Mexicos mest intressanta och störste författare just genom att det är Mexicos förtryckta indianers talan han oupphörligt för som ingen annan. Chiapas var hans första kärlek, och just dessa indianers lott är idag aktuellare än någonsin. B. Traven är säkert med dem fortfarande.

Jacob Wallenberg på galejan (1746-78)

Det är svårt att tro att författaren till "Min son på galejan" skulle ha varit präst. Såsom präst torde han ha varit en av de mest frisinnade någonsin inom det skrået. Hans humor är kanske den mest rabulistiska i Sverige någonsin. Hejdlöst roar han sig med de mest burleska beskrivningar av naturalistiska fenomen i livet till sjöss. Han drar sig inte för att i hela kapitel behandla förargliga banaliteter som sjösjuka med dess ofrånkomliga vomering med diverse yttringar, hans träck- och avträdeshumor både beträffande det stora och det lilla är lika omfattande som liberal utan att någonsin riskera att bli för realistiskt anstötlig, då han alltid förstår att beskriva genom behagliga omskrivningar i oantastligt ordkonstnärskap, och som mest sympatisk framstår hans humor när det gäller det täcka könet med både lösa och hårdare varianter, vare sig det handlar om dess belägring eller dess försvar. Som gloria omkring hela reseskildringen står förstas inmundigandet av diverse ädlare vätskor med punschbålen som solid basis för all verksamhet till sjöss.

"Min son på galejan" är en reseskildring från det Ostindiska Kompaniets tider. Resan görs med skeppet "Finland" från Göteborg via Kapstaden och Java till Kanton i Kina under tiden december 1769 till september 1770. Under reseskildringens gång förändras den burleska tonen, och man märker hur författaren långsamt blir mer och

mer allvarlig kanske till följd av intryck från livets moraliska prövningar under resan, då han fick begrava ett betydande antal kamrater, som han säkert tömt många glas tillsammans med under gladare dagar. I Kina avbryts reseskildringen tvärt för att aldrig fullbordas. "Finland" kom hem igen i juni 1771, (under dessa tre år föddes Napoleon, Beethoven och Walter Scott,) men intet ord berör något av återresan. Han gjorde två resor till Kina som skeppspräst men fick efter den tredje resan ett pastorat och strandade på landsbygden där han dog endast 32-årig 1778 "av röt- och gallfeber". Han skrev alltså sitt humoristiska mästerverk, "det svenska skämtets evangelium", vid bara 23 års ålder. Det publicerades först efter hans död.

Egentligen hette han bara Jacob Wallberg och kom från Linköping, men han "adlade" sitt namn till Wallenberg. Kuriöst är att även denne Jacob Wallenberg hade en nära broder Marcus Wallenberg. Det underbara med Jacob Wallenbergs lilla bok är att han var en så exempellös litterär begåvning samtidigt som han var en så gudabenådad humorist. Genomgående lyfter han upp hela sin grova sjörealism med både utsökt och snillrik poesi. Richard Henry Dana Jr har kallats den realistiska sjöromanens fader, men Jacob Wallenberg ligger sjuttio år före och är dessutom roligare. Ett smakprov: (ur del III kapitel 10: "Nyttigt att läsa för alla sjögalanter")

"Jag förgäter aldrig, hur jag av en händelse råkade såsom en annan Actaeon att överraska en Diana samma afton. Jag ärnade gå ut och - och räkna sjustjärnorna, när i en hast en okänd röst bakom förstugdörren hördes framsucka: O! My dear, my dear! Nyfikenhet lockade mig att stå på lur. Jag lade örat till och oppsnappade några fragment av en kärleksförklaring, som var väl den artigaste i sitt slag.

Jag upptäckte en framskjutande snibb av en fruntimmersrob, ty dörren förmådde icke skylla dem helt och hållet undan månens avundsjuka åsyn; men vilken Damon var, ville jag ej utgrunda. Det minns jag likväl, att han suckade ett ord svenska, ett ord engelska, ett holländska m.m. - Charming creature, ich ljuge night. Ich love ye, with all my heart. - Give me a kyss for min hund. - My dear. - Här parerades en smula, och det lät likasom tvenne skulle kyssa varann. Jag lystrade vidare och hörde en annan finare stämna: - Ach, mijnheer, gij bent een schelm; - de ostindische liefde ist niet veel te vertrouwen... go! go! niet mehr, ik heb ge tveen gegeven. - Men den andre syntes ännu icke hågad att rymma fältet utan snarare sakta: No, no, my sweet jungefru, ye hebb me sewen kysse verspoken - ye mut me for den hund betale - one more - that war mooi - one more, one more, - och sålunda blev intet annat än one more hela långa stunden, ända till dess hans mooi jongejuffrouw tycktes bli ond och sade: Wat! Schamm gij ju niet? Ik bliwe kwaad - gij besmett my de mond - foei! gij bent van dag niet gerasseert. Hoe veele Zoentjes zal ik dan voor en hond geven?

I det samma knarrade den skvallersamma dörrhaken, varpå hon viskade: st! st! go! ge mal portret - go, go! my moeder komt. - Mamma kom inte. Men jag kunde omöjligen bärga mig för skratt. Och det var orsaken att de bägge två hals över huvud, lupo undan, lämnande i brådskan en rosig näsduk efter sig, märkt G.K.

Sällan vinner man något vid dylika oförmodade upptäckter. Actaeon överraskade Diana i ett bad och blev förvandlad till en hjort för omaket. Icke bättre lyckades jag denna gången, ty då jag efteråt bar näsduken tillbaka till min Diana och begärde såsom deltagare i hemligheten en kyss för mitt fynd, fick jag endast en örfil för all min möda. I harmen skall jag ock utropa hennes namn för hela världen: det var den elaka.... dock nej, jag vet ingen större synd, än skvallra på flickor. Jag stoppar min örfil i taskan och tiger, förmanande var och en snapphane, som lurar i portskjulen efter fruntimmershemligheter, att av mitt och Actaeons öde taga en hälsosam åtvarning.

Däremot kunde jag väl ha hjärta att förråda den röda överrocken, av vilken jag såg en flik i månskenet; men det händer ibland, att den som röjer en annan blottar sig själv. Därför säger jag ej mer, än att han hade skänkt henne en knähund eller en

knähynda, och att denna herr knähunden, eller denna jungfru knähyndan, skulle med kyssar eller efter den holländska myntfotan med Zoentjes återgäldas. Huruvida han efteråt har vunnit förhöjning i procenten, skall jag ej kunna berätta er, men det vet jag, att han en gång viskade med henne under solfjädern och drog en suck som tycktes komma ända från stortån, sägandes: Ich ønske kunde so well slape, as min hund this night.

För likhetens skull med föregående ämne, vill jag här bifoga ett besynnerligt brev, som en händelse bragte mig i händerna. Det var ställt till någon av Bayens nymfer, och innehåller allt det ömma, som nånsin ett svällande sjö hjärta kunnat frambringa. Författaren, vars namn jag verkligen icke vet, lär ha hört, att kapska fruntimmer, såväl som alla österländska i gemen, älska mycket en förblommerad stil, och därför valt detta skrivsättet. Jag tillstår, jag fick icke tid att avskriya mitt original. Men mitt goda minne skall ersätta denna bristen. Ungefär lydde det sålunda:

"Makalösa skönhetsblomma!

Dina ögons kanoner ha skjutit eld i mitt hjärtas krutdurk. Min skuta har stött på dina behaglighetsklippor och bräckt min kallsinnighets bogspröt, så att, därest din bevågenhets vind ej snart blåser upp mina begärelsers segel, lär jag drunkna i min förtvivlans häftiga bränningar. Ja, skönaste ängel, jag älskar dig mer än fördevind och piastrar. Tillåt mig därför fälla mina önsknings ankar uti din Goda Hoppsudde, och med min kärleghets oktant söka latituden av din terra incognita. Dina ögons kompass skall hädanefter utstaka min kurs och din viljas roder styra hela min levnads skuta. Om du visste, huru din skönhets eld flammade i mitt hjärtas kakelugn, skulle du säkert utsläcka den med dina ögons medlidande vattensprutor. - Fördenskull, min korall, var icke så hård som Romansklippa, och krossa inte min brinnande älskogs glaslampa under tyngden av din kallsinnighets isberg. Skicka mig vackert några härliga förfriskningar med ditt brevs paketbåt, eller kom själv. Jag sänder dig nu femton båtsfat fulla med hälsningar, och förbliver med ballast och bramsegel, i alla väder, hela kompassen runt

Min makalösa Majblommas

undergivne Kölsvin,
N.N."

"P.S. Hälsa fader och moder. Jag önskar dem dubbla ransoner av allsköns välsignelse.

Farväl."

Brevet var skrivet på holländska, och läsaren tör gissa, liksom jag, att han därmed endast haft i sinnet att bry sin sötunge."

Våra poeter

Förutom av vår gamle medarbetare Claes Lindgren och vår nya skaldinna Carina Gustavsson har det inkommit poem av Kenneth Insuláhn, Elisabeth Sandersson samt av pseudonymen Mästerhunden Fidelio. Vår kände vän Insuláhns dikter har ett ärligt tankeinhåll men är utan både rim och meter, varför de är väl modernistiska för Fritänkarens mer postmodernistiska inriktning. Liksom Insuláhn har ej heller Elisabeth Sandersson utmärkt sina alster med någon avsändare, och vi vet dessutom inte vem hon är. Mästerhunden Fidelios mer omfångsrika opus är då det intressantaste av de tre, det innehåller såväl satir som burleskt skämtlygne och mycket varierande infall, och det vore synd att spjälka upp det i portioner, då det gör sig bäst i sin brokiga enhet.

Som vi lider av både brist på platsutrymme och överskott på material bordlägger vi frågan om vilka av alla dessa massor av poem som skall prioriteras tills vi hunnit överväga saken mer ingående fram till nästa nummer.

Världens gång

Krig mellan Sverige och EU: Sveriges regler är att inte mer än en liter sprit och två liter vin må införas i Sverige från utlandet, medan EU kräver minst två liter sprit och 10 liter vin. Därom står bataljen, som från svenskt håll förs med ett gammalt beprövat folkpartistiskt-centerpartistiskt nykterhetsgarde som primus motor, som frenetiskt slåss för Sveriges rätt till magrare ransoner. Samtidigt lär numera hembränningen i Sverige utgöra 10 procent av all svensk spritframställning och -konsumtion.

Ryssland: Enligt en brittisk rapport skulle Gorbatsjovs fatala impopularitet i Ryssland mest ha berott på hans initiativ för att begränsa vodkakonsumtionen, medan Jeltsins otroliga popularitet mest skulle ha berott på att han både tidigt gjorde sig känd för att inte spotta i glaset och dessutom åkte fast för rattfylleri. Han lär dock förbli populärare än Zjirinovskij, som kan bli farlig om Jeltsin dukar under bordet.

Ryssland: Om Zjirinovskij skulle bli tsar i Ryssland skulle hans valspråk bli: "Njeto problema!" - "Inga problem i Ryssland!" Därav hans popularitet. (*sign. Anatol*)

Kinesisk statistik: Justitieminister Kai Cheng hävdar med bestämdhet att landet bara har två miljoner människor i fångenskap. Enligt expertis med direkt erfarenhet av fångenskap i Kinas Gulag torde siffran i själva verket vara omkring 10 miljoner. Dock är detta en betydande förbättring sedan ordförande Maos dagar, genom vars förvållande 45 miljoner strök med bara under slutet av 50-talet. Av dessa blev bara två miljoner direkt mördade medan de övriga 43 miljonerna dog genom konsekvenserna av forcerad tvångsindustrialisering. Kina förblir Amerikas handelsmässigt mest favoriserade nation, då det finns mycket pengar för amerikaner att tjäna i Kina, vilket Kinas härskande klass (kommunistpartiet) gladeligen drar fördel av.

Finland: Vi beklagar med Ahtisaari att den rena presidentkampanjen inte höll sig helt ren ända fram till slutet. (5.2.)

Israel: Skandinaviska Sjömanskyrkan i Haifa utger på ideell basis ett nyhetsblad på norska och tyska som heter "Israels röst" ungefär en gång i månaden med viktiga artiklar och nyheter direkt från Israel och med noggrann bevakning av den pågående fredsprocessen. Vi rekommenderar detta blad till alla skandinaviska Israelvänner som ännu inte har det och som är missnöjda med exempelvis svenska massmedias bristfälliga rapportering från Israel. Vänd er till oss för närmare kontaktinformation.

Irland: John Bede har hört av sig. Mer om detta i nästa nummer.

I nästa nummer bl.a.:

Tjajkovskij som symfoniker
Göteborgs 17-e filmfestival (axplock)
Karin Boye
m.m.

Strulresan - avslutning (del 5)

Att summera denna strulresa blir inte lätt då det måste ingå så många struliga rapporter i den. Den depression som ligger som en våt filt över hela Europa märks tydligt i ett så lyckligt land som Italien medan kanske endast det redan tillräckligt fattiga Grekland verkar vara förskonat därifrån. Grekland var resans huvudmål, och det att resan dit drastiskt stoppades direkt av serbisk krigsbyråkrati förstörde i princip hela resan. Visserligen uppnåddes Grekland senare, men omständigheterna gav mig bara en enda dag i Athen och ingen tid för kontakt med gamla vänner där. Resans huvudsyfte förfelades alltså totalt.

Inte heller blev det något besök i Bulgarien eller Turkiet den här gången, på grund av samma struliga omständigheter, och alla de ljuspunkter som ändå förekom räckte inte till för att väga upp struligheterna. De lyckliga stunderna är lätt summerade: tre underbara dagar i Rom, fyra på Sicilien med resans vackraste dag i Cefalú, den enda dagen i Grekland samt resans kanske yppersta höjdpunkt: de tre timmarna hos min småkusin i Wien. Vi hade inte setts sedan vi var barn för trettio år sedan, och även om hennes dagsprogram var struligt med barnkalas och kvällsbidning var vår stund tillsammans desto mer givande och på sitt sätt värt hela resan.

Resan gjordes för att den var nödvändig, samtalen med doktor Sandy i Budapest berättigade väl ensamma hela resan, och även ekonomiskt var den värd sitt pris: 5200 kronor för 27 dagar i nio främmande länder. Billigare har jag aldrig rest, och ändå har den svenska valutan förlorat i värde.

Vissa episoder förtjänar ett särskilt omnämnande. Jag glömmar aldrig min förvåning när jag i Palermo en morgon kom in på ett kafé för att ta en cappuccino och fann detta kafé vid stadens enda huvudgata vara fullkomligt tomt. Tomma caféer är annars en omöjlighet i Italien. Men skenet bedrog. Helt ensam fick jag visserligen inta min cappuccino i detta ödsligt tomma kafé men inte särskilt länge. Plötsligt kom det en hop ungdomar på femtio personer in i kaféet som alla skulle ha sin förtäring: det låg en skola intill som plötsligt fått rast. Plötsligt kom det en grupp på femtio tyska turister in på kaféet som alla skulle ha sin förtäring: katedralen låg strax intill, och en visning hade just fullbordats. Det kom fler skolklasser och fler tömda turistbussar in på kaféet. Från att ha varit helt öde drabbades det alltså av alla laviner på en gång, och det var inte lätt att ta sig ut därifrån.

Två svenskor från Dalarna, som jag träffade på båten från Patras, träffade jag på nytt i Nizza. På detta exklusiva franska tåg av modernaste tänkbara klass hade de emellertid råkat illa ut. Man får ju höra om plundringar av kupéer med hjälp av gas utförda av professionella gangsters på ställen som Warszawa och Slovakien, men detta hade nu också hänt på ett franskt första-klass-tåg mitt på Rivieran i Europas rikaste landskap. De två svenskorna och en dam till i samma kupé hade sövts ner genom gas och blivit plundrade på all kamerautrustning.

Resans värsta strul stod dock en norrman för. Jag stötte ihop med honom i Köpenhamn, där han och ett stort antal andra resenärer skulle med nattåget mot Oslo och Stockholm. Både han och jag skulle stiga av i Göteborg klockan halv tre i natten, men tåget bestod uteslutande av liggvagnar och sovvagnar. Inte går man och lägger sig att sova i en liggvagn när man ska stiga av klockan halv tre mitt i natten, men det fanns inget annat val. Norrmannen var mycket missnöjd.

Emellertid uppenbarade sig en valmöjlighet. Vi kunde få sitta i en sittvagn som skulle kopplas ifrån i Helsingör, och sedan kunde vi i Helsingborg ta en sittvagn från Malmö i besittning. De flesta tågpassagerare tycktes föredra detta alternativ, och alla hade mycket bagage. Det blev ett idogt kånkande till och ombord och av från färjan hela natten och sedan en enastående väntan och trängsel till den enda försenade

sittvagnen. Men norrmannen hade varit med om värre. Han skulle till Säfte och hade rest på detta sätt i en vecka sedan han gjort vad han kunnat i Jugoslavien.

Hans bestyr hade gällt en bosnisk sambo och hennes båda barn, som tydligen inte var hans. Men han var en mycket godhjärtad person och gammal sjöman, (en norsk sjöman på 50-talet var nästan som en nationalhjärte,) och han hade därför ställt upp med att försöka fixa ut henne och hennes båda barn ur krigets Bosnien. När alla papper blivit klara på ambassaden i Wien hade han själv vågat resa ner för att hämta barnen. När han väl var där nere visade det sig att pappren inte var klara. Oändliga utgifter och dyrbar tid hade spillts på att få ordning på det hela, vilket till slut inte hade gått. 20,000 kronor fattigare kom han nu tillbaka till Värmland som en slagen man och hade ingenting annat att göra än att börja om från början igen med förhandlingar med världens idag enda totalt hopplösa byråkrati: den jugoslaviska. Han var gråtfärdig, och hans bosniska sambo med hennes båda barn var redo att kasta sig framför tåget.

Man kan alltså säga att Strulresan började och slutade i krigets Jugoslavien. Norrmannen har min adress, han är välkommen när som helst att sova över hos mig, och han har lovat att någon gång ge mig fortsättningen på hela den heroiska historien om hans ändlöst tålmodiga självupppoffring för att klara ut en ensam moder med två barn ur det ändlösa krigets och strulets Jugoslavien.

(16.9-12.10.1993)

P.S. En läsare har undrat över att doktor Sandy inte varnade mig för att resa ner genom Serbien mot Athen, - han borde ju ha vetat att det inte skulle gå. När jag sade till honom att jag skulle resa till Athen genom Serbien sade han bara: "Försök och se vad som händer." Han menade att det inte var omöjligt men å andra sidan även att vad som helst kunde hända, och han fick rätt.

Turer kring Jerusalem

(Turerna inleddes vid jul 1993 genom ett rundbrev författat av Johannes B. Westerberg från Simla, Indien:)

"Bröder,

Det är nu två år sedan vi samlades inför det minnesvärda mötet i Egypten varunder vi gjorde ett så givande försök att gå till rätta med de överhängande problemen med islam. Sedan "Den nya dekalogen" kom till har mycket hänt icke minst inom Islam, men det enda intressanta som hänt i den muslimska världen är egentligen det så kallade "fundamentalistiska" skeendet i framför allt Iran, Egypten och Algeriet med de bokstavstrognas totala moraliska urspårning. De som i Allahs och Muhammeds namn tagit till våld mot fullkomligt oskyldiga kristna och andra minoriteter i dessa länder och andra, som till exempel Turkiet, har i handling bevisat, att Koranen inte håller. För varje "fundamentalistiskt" mord som begåtts i den muslimska världen har Profeten förlorat en portion odödlighet och har Islam kriminaliserat sig själv.

Detta är emellertid bara ett tecken som inte får skymma hela horisonten. Vi har mycket att göra, ty mycket står på spel. För tillfället är det muslimska läget i Pakistan och Kashmir under kontroll men icke i Afghanistan, Iran, Saddam Husseins ihjältorterade land, inbördeskrigets Sudan, militärdiktaturens Libyen eller i Algeriet. De kristna armenierna lider nöd såsom alltid, liksom alla Orientens kristna, och

kurdernas uppror mot Turkiet är grymmare än någonsin. Dessa är bara ett fåtal av den ständigt kokande Orientens mänskliga problem.

Tyvärr är jag upptagen i Indien med angelägenheter rörande Tibet, Sinkiang och ännu östligare länder. Jag kan inte sammankalla eller organisera den nya konferensen i Jerusalem. Däremot kan jag se till att den i alla fall äger rum och anmoda er alla att åtminstone försöka ställa upp. Ni som inte kan resa till Jerusalem ber jag att åtminstone såsom jag närvara med en skrivelse. Vad vi huvudsakligen har att gå till rätta med den här gången är Gud, de olika Gudsbegrepp som finns, den judiska och muslimska synen på Gud och även andras. Vår judiske vän rabbi Yohanan kommer att hålla i det hela, och han kommer inom kort att meddela er exakta instruktioner. "Den nya dekalogen" har fyllt två år och kan nu börja göra sig gällande. Alla ni som omfattat den bedes närvara personligen eller skriftligen.

Er broder, Johannes.

P.S. Dig, Christian, sänder jag detta bara på svenska, men du kan lita på att alla våra vänner, som inte kan svenska, har fått samma brev på engelska eller något annat språk."

2. Rabbi Yohanan till John Westerberg.

"Hur kan du vänta dig att få samman människor från hela världen genom ditt blotta ord utan att du är här själv? Du kan inte bara lämna allting åt mig. Jag kan inte ta ansvar för en sådan konferens med ett obestämt antal delegater. Du måste komma hit själv om någonting alls ska kunna ske. Flera av våra gemensamma vänner har redan skrivit till mig och ställt frågor om din förmåtenhet och vägrar att komma om inte du kommer. *Please come.*

Din, rabbi Yohanan."

3. Johannes till Christian

"Käre vän, Rabbi Yohanan vill inhibera allt bara för att jag inte kommer. Han måste förstå att jag inte kan komma. Risken är då att ingen kommer. Han skriver att han fått flera brev från sådana som inte vill komma bara för att jag inte kommer. Varför kan de då inte samla sig i mitt namn och i min anda? Varför måste just judar alltid ha konkret närvaro och faktiska bevis för att över huvud taget kunna komma sig för att börja överväga att över huvud taget tänka sig att kanske börja ta tron i övervägande?

Jag har förklarat för honom varför jag inte kan lösgöra mig. Jag måste både till Dharamsala och Mussoorie, och jag blir ju med åren även ständigt mer anlita och upptagen som själasörjare. Snart känner jag alla hippiekolonier i Indien, och några av de värsta finns här i grannskapet relativt sett. Det är kanske bara jag som orkar hålla på med att försöka få västerländska drogmissbrukare att backa ut från sitt flumneri och återvända till ett mänskligt liv. Jag känner dem, jag kan leva som de, jag kan till och med delta i deras "andakter" utan att det gör mig någon skada, och de får lätt förtroende för mig. Men jag längtar efter den dag då jag bara får försvinna med gott samvete i något lamaistiskt kloster och bara få ägna mig åt bön och meditation i ett äntligen försäkrat och oåterkalleligt celibat. Det finns många kloster som skulle behöva mig.

Jag kan inte tvinga dig att resa till Jerusalem och träffa rabbi Yohanan - du blir kanske den enda som gör det om du far. Se det inte som ett ansvar eller som en plikt, utan gör det bara om du vill. Att jag inte kommer och att kanske ingen annan kommer betyder inte alls att det då är desto viktigare att åtminstone du kommer. Den viktigaste frågan som jag bett rabbi Yohanan samla på svar på av alla våra

vänner helst skriftligt är: "Vad finns det idag för klagomål mot Gud?" - ur kristet, judiskt och muslimskt perspektiv. Om du uppsöker Yohanan har du möjlighet att få mycket intressanta svar på den frågan, som du sedan kan ta upp till debatt i din berömda tidning. Som Elisabeth Rehn lär ha sagt: "Inga debatter och diskussioner är farliga, om man bara vågar föra dem." Jag håller med henne om, att endast vad som förtigs kan vara farligt.

Din svårt upptagne, *Johannes.*"

Det var förspelet. Medan allt detta höll på höll även jag på med mina förberedelser. Jag hade bokat en resa med Fritidsresor till Jerusalem åtta dagar för 5760 kronor men kände mig inte väl till mods med priset, som gav mig dåligt samvete. Men det löste sig. Efter en vecka annonserade Fritidsresor om platser till Natanya åtta dagar för bara 2350 kronor. Jag avbokade hastigt min beställning och ringde sedan in en ny bokning hos en annan disk.

Emellertid var avresan den mest obekväma tänkbara. Klockan fem på morgonen skulle man ta buss från Centralstation ut till Landvetter, man måste således gå hemifrån klockan 04.00, det blev alltså ingen sömn alls den natten, och sedan var flyget försenat då en pilot kommit bort. Man fick telefonera efter en ny ut till skärgården, och det tog en timme för honom att vakna, göra sig i ordning och komma till Landvetter i det inre av landet. Flyget var dessutom uppdelat på två, det från Göteborg skulle gå till Eilat, så i Malmö fick alla Tel-Aviv-passagerare stiga av och byta plan och vänta ännu längre, men sedan bar det av med desto säkrare fart och fläng, ty vi hade medvind hela vägen ner till Tel Aviv, så att planet bröt genom ljudvallen och kom nästan fram i rätt tid.

Man var alltså på väg, och det kändes överkligt. Redan 1973 hade jag önskat resa till Jerusalem, och nu när det äntligen kom till kritan efter 20 år kändes det nästan för sent. All min ungdoms religiösa entusiasm inför världens heligaste stad var borta och hade ersatts med kall realism, trött resignation och en total illsusionsfrihet. Med mig hade jag bara ett signalement på en för mig okänd rabbin i Jerusalem samt instruktioner om var jag skulle finna honom utom en gammal kontakt i Tel Aviv, som inte hört av sig på tre år, och, det viktigaste av allt, mina erfarenheter och minnen av mötet i Egypten '92. Skulle jag träffa någon av deltagarna från den tillställningen på nytt i Jerusalem? Det var knappast troligt. Alla hade försvunnit och inte hört av sig nästan sedan dess, Johannes och Kim var i Indien, och doktor Singh var död. Endast minnena var kvar, men dem hade jag med mig, och de var åtminstone ett nog så intressant diskussionsämne att ta upp med rabbi Yohanan.

(forts. i nästa nummer under rubriken "*Samtal i Jerusalem*".)

Nya indiska turer, del 4.

"Darjeelingvistelsen fick en högst oväntad vändning. När jag anlände dit hade det varit oavbrutet vackert väder i 35 dagar. Med mig kom regnet, som höll i sig så länge jag stannade kvar. Nu är det inte särskilt roligt att vara inregnad i just Darjeeling, ty vanligen betyder varje regnskur ett strömavbrott i hela staden. Regn i Darjeeling betyder ett liv med stearinljus, och utomhus är man efter mörkrets inbrott lika hjälplös som en blind om man inte har ficklampa. Lägg till detta Darjeelings mycket invecklade stadsplan, där hela centrum är ett enda gytter av gränder av vilka inte en enda är rak. Försök sedan hitta en restaurang på kvällen i detta mörker i detta virrvarr. Om man en gång i Darjeeling passerar en idealisk vegetarisk restaurang och tänker: "Där måste jag äta nästa gång," så kan man vara säker på att man aldrig hittar tillbaka till den restaurangen mera. Man kan leta i evighet och bara uppleva att man

tappar bort sig i nya gränder som man aldrig sett förut. Det finns mycket litet att orientera sig efter i centrala Darjeeling, som i alla fall är en ansevärd stad på 100 000 invånare, två tredjedelar av Lhasa.

I detta virrvarr satt man alltså inregnad medan man tvekade mellan att fara till Gangtok eller Kathmandu. Slutligen lyckades man få en bussbiljett till Gangtok på kort varsel, det blev en frenetisk morgon av spring mellan hotell och busstation, biljettkontor och packning, någon lunch blev det inte, och så satt man på bussen till Gangtok i Sikkim, där det skulle råda polisstrejk och oroligheter. Jag hade avrått från att försöka bege mig dit men åkte på vinst och förlust.

Vägen till Gangtok är makalöst vacker. Den slingrar sig upp för Himalaya längs med en underbart naturskön floddal som aldrig tar slut utan som bara blir vackrare hela tiden. På halva vägen far man över Teestabron, som bara ett fordon får fara över åt gången i högst 10 kilometers hastighet. Bron är förbjuden att fotografera.

Fyra mil från Gangtok passeras gränsen till Sikkim. Jag var den enda i bussen som inte var inhemsk, så jag kallades ut för kontroll av gränsposteringen. Jag hade tidigare granskats av militärkontrollen i Siliguri (New Jaipalguri) utan några problem. Men här visade sig nu plötsligt föreligga ett problem. "Var är ditt visum?" frågade mig officeren och blåddrade förgäves flera gånger genom mitt pass utan att finna rätt stämpel bland urskogen av gränspasseringsminnen. Själv blåddrade jag sedan lika förgäves på samma fåfänga jakt efter en visumstämpel. Jag hade ansökt om visum i oktober och fått det, men av någon anledning hade mitt visum sedan aldrig införts i mitt pass och givits mig till handa. Där fanns bara en stämpel som godkände mitt intrång i landet men inget visum. Jag visade denna stämpel för officeren, men det var inget visum.

Här hade jag alltså kommit in i Indien utan visum, vilket inte upptäcktes förrän jag kom till Sikkim. Av någon anledning hade arrangören av min resa misskött min visumfråga så att jag visserligen fått visum men inte fått det med mig. Därmed var Sikkim stängt för mig och inte bara Sikkim utan även Nepal. Det gällde ju nu att se till att inte fler indiska myndighetspersoner fick upp ögonen för att jag befann mig i Indien olagligt utan visum. Om det gjordes sak av det kunde det sluta i ett ändlöst trassel av världens snärjigaste strul.

Därmed var jag även i Darjeeling olagligt, då formellt ingen utlänning fick komma till Darjeeling utan visum *och* vistelsetillstånd. Utan det ena kan man aldrig få det andra.

Jag kunde alltså varken bege mig till Sikkim eller till Kathmandu. Dock kunde jag inte klaga. Jag hade i alla fall fått se det mesta av den vackra resvägen till Gangtok, och militärerna och andra var mycket hjälpsamma i att skicka mig tillbaka. I Kalimpong fick jag en taxi tillbaka till Darjeeling, som jag alltså nu återvände till fullt medvetet illegalt. Bussbiljetten till Gangtok hade kostat mig 55 rupier (14 kronor), endast en fjärdedel av resan hade förmenats mig, och jag fick en taxi tillbaka till Darjeeling för 50 rupier (12:50 kronor). Jag gav chauffören 60 (15 kronor) och var glad över att få vara tillbaka i ett Darjeeling som nu tycktes börja klarna upp.

Fritidsresor hade alltså begått en ordentlig blunder i sin miss av mitt visumdokument och faktiskt därmed ordentligt saboterat min resa från början, omedvetet men oförlåtligt. Nu måste Katmandu och Gangtok vänta på mig till ett annat år. Johannes hade kunnat förse mig med en förfalskad visumstämpel, om jag vetat om det när jag var hos honom, men nu var det för sent. Beklagligt var att jag inte heller då passat på att besöka Kulu och Manali, vilket inte hade berett några problem från officiellt håll.

I anslutning till denna högst oväntade och smådråpliga visumkris vill jag översätta ett brev från Indien daterat 28.12.1993 från min gode vän Dipak Ghosh i Calcutta:

"Tack för din vänlighet att ihågkomma mig. Min högsta önskan i livet är att utveckla internationell kärlek och samförstånd, men denna uppgift är för stor för mitt korta liv; men du och jag och många andra kan åtminstone utveckla idén därom internationellt, så att det med tiden blir helt onödigt med både pass och visum för att resa från land till land. Det måste gå så, för fredens utbredning över världen är det enda som kan göra det möjligt för mänskligheten att överleva.

Jag har många goda idéer om hur man skall tjäna pengar för att kunna satsa dem på utvecklingen av sann internationell kärlek, vilket kommer att kräva storhängivenhet och stark viljekraft. Fyra punkter är vitala:

1. All nationellt bunden religion måste avskaffas.
2. Alla former av kultur måste respekteras.
3. All miljöförstöring måste avbrytas.
4. Alla rasmotsättningar måste överbryggas genom ett konsekvent genomfört system av internationella äktenskap. ("*Inter-continental marriage*".)

Allt detta är enkelt att säga men mycket svårt att genomföra i praktiken, då all politik står hindrande i vägen; men jag uppskattar mycket alla dessa hippies och musiker från väst för deras toleranta vidsynthets skull; de förenar på sitt sätt hela världen i en internationell kärleksanda, och det är kanske just de som kan förena hela världen genom kärlek och musik. Än en gång, tack för ditt brev, och det bästa jag kan sända dig är min sanna kärlek och bästa välgångsönskningar för hela din familj och alla dina vänner.

P.S. Min engelska är inte den bästa, och jag är glad om du korrigerar den. Rätta mig om jag har fel:

Somerset Maugham, Erich von Däniken, Jules Verne, Leo Tolstoj, Goethe, William Wordsworth, Shakespeare, Rabindranath Tagore, Jean-Paul Sartre och alla de andra, allt vad de har skrivit är bara kopior av mången okänd författare, och alla deras sanningar fanns redan i Bibeln, Koranen, Bhagavad-Gita, Ramayana eller Mahabharata, och alla de religiösa böckerna är bara återsken av antika försvunna civilisationer såsom Veda- och Inkakulturen med andra förlorade civilisationer som alla förstördes genom våldets dårskap och vanvett. Detta är min åsikt, och det är vår uppgift och vårt ansvar som tänkande människor att motverka allt våld så att kärlekens och fredens tidevarv någon gång äntligen kan inledas."

Vi fortsätter vår tillvaro i Darjeeling i nästa nummer.

Rapport från Tibet (8)

Slutsummering av Lhasasamtalen (*avslutning*).

Kinesens huvudargument :

"Jag är medveten om att vi är inkräktare i detta land och att vi inte har någon rätt att vara det och att fortsätta vara det. Min huvuduppgift här bland er är att be om ursäkt för mitt folk och för det kommunistiska parti som så länge det fortsätter ha makten i Kina kommer att fortsätta stinka. Jag är medveten om att min ursäkt inte räcker långt till och att den kan förefalla klumpig, men jag vill gärna anknyta till vår vän från Iran och hans argument. Fler och fler medborgare i Kina idag börjar inse att den enda vägen mot en dräglig politisk framtid är att inse och erkänna de egna misstagen. Kinas katastrofala misstag var kulturrevolutionen, som i sin tur var ett resultat av kommunismens beklagliga maktövertagande i Kina. Denna tragedi var i

sin tur ett resultat av 30-talets kriser med Kuomintangpartiets uppsplittring och Japans förödande aggressioner mot Kina. På 20-talet höll Kina på att bli en upplyst demokrati, som Indien är idag, under doktor Sun-Yat-Sens kompetenta ledning. Att denna demokratiska process misslyckades genom hans efterföljare Chang-Kai-Shek och Mao Zedong och deras inbördeskrig jämte Japans förödande krig mot Kina är Kinas stora tragedi under 1900-talet. Alla efterföljande tragedier inklusive Tibets, Sinkiangs och Manchuriets är direkta följder därav.

Emellertid hade åtminstone kulturevolutionen kunnat undvikas. Kina hade kunnat uppfylla sina konstruktiva löften mot Tibet under 50-talet. I stället valde Kina att våga det vanvettiga försöket att utplåna Tibets kultur, ett försök som var lika dödfött som vanvettigt och som i praktiken blev Kinas kommunistiska partis bankruttförklaring och självmordsåtervändsgränd, genom att Kina även försökte utplåna buddhismen i hela Kina. Revolutionen i Kina hade kunnat styras i en konstruktiv riktning, men partiet valde 1966 att i stället styra det i destruktiv riktning. Kinas fall var därmed oundvikligt.

Det har pågått i ett antal år. Marknadsekonomin är dödsstöten mot ett centralstyrt och förenat Kina, och genom massmedias och särskilt televisionens inflytande blir det omöjligt att vända tillbaka. Kina kommer att gå samma öde till mötes som Sovjetunionen. Därom är jag och de flesta kinesiska upplysta medborgare övertygade.

Därmed vill jag vända mig från Kinas inre angelägenheter och mot våra vänners argument från de autonoma regionerna. Jag förnekar inte att våra vänner från Tibet, Sinkiang och Mongoliet har rätt. Men antag att Kina lämnade Tibet och Sinkiang. Vad skulle då Tibet få i stället? Landets gränser skulle öppnas för ett fullkomligt hänsynlöst kapitalistiskt utnyttningssystem. Autostrador skulle dras kors och tvärs genom landet, klostren skulle bli turistindustrier med cirkusjippon, hamburgerbarer skulle öppnas i varje gathörn i Lhasa, staden skulle drunkna i trafik och avgaser, bordeller och kriminalitet skulle få insteg, och det skulle bli dödsstöten för tibetansk kultur. Vore det bättre än dagens ändå ganska måttfulla kinesiska kontroll av situationen?

Och vad skulle Sinkiang få i stället? Det skulle bli islamsk revolution där med samma inbördeskrig och anarkieresultat som i Afghanistan, Tadjikistan och Iran. Det skulle kanske bli en islamsk terrorregering utan kontroll över alla blodbad som skulle äga rum. Vore det bättre än Kinas ändå ganska nyktra sekulära behärskande av situationen?

Vår vän från Mongoliet har helt rätt i att den naturliga skiljemuren mellan våra båda folk är den kinesiska muren. Kina har själv byggt den för att utestänga mongolerna från Kina. Jag har inga argument att bemöta vår vän från Mongoliet med. Kinas förtryck av Mongoliet bottnar i att mongolerna har varit det enda folk som Kina har fruktat då endast mongolerna någonsin hotat Kina innan Japan blev en stormakt. Därför har Kina alltid velat gardera sig mot mongolerna från uppförandet av den kinesiska muren till idag. Jag kan inte försvara Kina mot Mongoliet. Jag kan bara förklara varför Kina föredragit att hålla Mongoliet instängt som en ande i flaskan framför att släppa ut dessa förfärliga tartarer.

Ni kan trösta er med att det troligen inte kommer att gå bättre för Kina i framtiden. Marknadsekonomin kommer att öppna dörrarna för alla lössläppta kapitalistdemoner av vilka de farligaste är Japan, Amerika, droger, kriminalitet, prostitution och aids. Mest av dessa fruktar jag Japan, som redan förut visat sig kunna ställa till med obotliga skador för Kina.

Därmed ber jag att få tacka för att ni har velat lyssna på mig och särskilt vår vän mr Westerberg för att han organiserat detta intressanta möte. Vi har träffats på demokratisk basis, och bara våra vänner muslimerna har betett sig odemokratiskt genom att ta illa vid sig för att man uttryckt sina åsikter. Som förnuftig buddhist har

jag aldrig kunnat acceptera islams intoleranta ensidighet, som måste resultera i vanvettiga diktaturer som ayatollah Khomeinis, Saddam Husseins, överste Khadaffis och andra liknande. Liksom jag tar avstånd från Kinas kommunistiska parti tar jag avstånd från islam, då båda stinker lika mycket. Tack för att ni i denna kinesiska konferens även ville lyssna på Kina."

Denna kines var av gammal mandarinfamilj från Kanton. Jag fick aldrig veta hans namn, men det bestående intrycket av honom var av klok och vördnadsvärd respektabilitet, ett intryck som bara förstärktes ju mer jag fick uppleva av honom.

Som indisk buddhist yttrade sig Kim kanske fränare än någon annan mot Kina:

"Vår lärde vän från Kanton får ursäkta, men tyvärr kan vi inte skona Kina. Om det hade funnits fler kineser som vår lärde vän från Kanton vid inflytelserika poster hade vi säkert sluppit det kinesiska bekymret. Vi har nu i dagar fått lyssna till dessa kinesiska argument om hur Kina har hjälpt Tibet med vägar och sjukhus, välfärd och industrialisering med mera sådan skit ("*all that junk*") medan samtidigt alla kulturrevolutionens fasor skriker i grälla färger och outplånliga historiska katastrofester från varje heligt kloster och tempel i Tibet. Jag måste få precisera vari det kinesiska brottet egentligen består. Tibet var känt för resten av världen som hemmet för all mystik. Det var ett dimomhöljt ouppnåeligt religiöst centrum utan motstycke vars helighet var så legendomsusad och högstämd att det verkade lika totalt oåtkomligt som den största av alla religiösa lockelser. Just denna mystik, som var Tibets hela väsen, ägnade sig kineserna åt att metodiskt och avsiktligt bryta ner sten för sten och avliva. Det hela var ett överlagt mord på en annan nation. Man kan bara jämföra detta med spanjorernas utplåning av Inkariket i Peru och kanske med tyskarnas hantering av Polen, men det är endast tyskarnas försök till utplåning av judarna som överträffar Kinas brott mot Tibet. Detta brott kan aldrig sonas om inte Tibet får bli självständigt jämte det lika misshandlade Sinkiang och om inte Kinas kommunistparti upphör att existera.

Ett led i Kinas metodiska utplåning av Tibet som nation var stängningen av gränserna söderut mot Indien. Vi har under dessa dagar fått höra många intressanta historiska argument. Jag vill också komma med ett. All asiatisk civilisation har kommit från Indien. Där föddes hinduismen och buddhismen, och denna indiska buddhism spred sig till Bortre Indien och Kina och Japan och är ännu idag den mest civiliserande kraften i hela östra Asien. Kinas stängning av gränsen mot Indien var för Tibet en strypning av Tibets andliga pulsåder och ett kapande av ett fosters navelsträng i livmodern. Av alla kinesiska brott mot Tibet var detta det kanske grymmaste och mest utstuderat onda. Tibet hör kulturellt ihop med Indien och inte med Kina. Indien har alltid tillfört Tibet positiva andliga stimulanser och ledare, men allt vad Kina har givit Tibet är förtryck och förtryckare. Vår lärde vän från Kanton försökte måla upp fasorna med ett Tibet och ett Sinkiang utan kinesiskt beskydd, som då fullständigt skulle vara blottställda för kapitalistisk utsugning och exploatering med hamburgerbarer, bordeller, kriminalitet, droger och aids överallt. Utan att försvara turismen vill jag då fråga Kina om inte detta utsugit och exploaterat Tibet med rovdraft i alla dess skogar med miljökatastrofer och ökenutbredning som resultat utom utrotning av många arter vilda djur? Innebär inte Kinas eliminering av andra utländska exploaterande krafter att Kina försäkrat sig om ett monopol i hela Tibet, som möjliggör för Kina att kunna ta vad som helst i form av mineraler, guld och uran därifrån utan att ens behöva betala för det? Därmed har vi inte berört Kinas utnyttjande av Tibet som kärnvapendepå för långskjutande missiler, ett faktum som är lika viktigt att framhålla som utnyttjandet av Sinkiang, förlåt, Turkestan, som provsprängningsområde för kinesiska kärnvapen utan att Turkestans folk fått ge någon tillåtelse därtill. Kort sagt, vår värde vän från Kanton, allt vad ni säger är skitprat ("*bullshit*"). Tibet har ingenting att vara Kina tacksamt för medan kontakten

med Indien, Nepal och Bhutan är livsviktig för Tibets andliga existens och liv. Därför måste vi inför världen insistera på att alla pass och vägar mellan Tibet och Indien öppnas och får förbli öppna utan restriktioner och helst även utan kontroll. Det är egentligen bara naturliga handelsvägar det är frågan om, som helt onaturligt har blockerats av Kina."

Dessa argument behagade Johannes mycket, som ofta haft svårighet att resa i Himalaya på grund av besvärliga kinesiska byråkrater och formaliteter. Även Kim hade haft svårigheter men klarat sig då han kunde nepalesiska och kunde gälla för en nepales.

Tibetanen yttrade sig minst av alla. Han lyssnade mycket uppmärksamt men ville inte ge sig in på några debatter eller besvara ledande frågor. Det var först när kinesen lämnat oss som han slutligen i förtroende vände sig öppenhjärtligt till främst Johannes och mig och överraskade oss med följande bön:

"Med stor tacksamhet har jag lyssnat till allt vad som har sagts under dessa dagar, men jag kan inte besvara ett enda av alla era argument och frågor eller bemöta en enda av er. Jag kan varken försvara den kinesiska överhetens sak eller den tibetanska saken. I stället vill jag rikta en bön till er västerlänningar. Det är från er initiativen kommer i den värld som idag är, och det är därför bara ni som kan göra någonting åt saken. Men i Tibet och i det tibetanska livet är det enda som någonsin har fungerat böner.

Därför vill jag be er att be för oss. Tänk på oss och bed för oss, och sprid detta budskap ut över världen. Tanken är det mäktigaste som finns, och tankens renaste manifestation är bönen. Naturligtvis finns det skillnad på böner och böner; sådana böner som ber om pengar och makt är mera värdelösa än dasspapper och avföring, men en bön som ber för andras sak, som är konstruktiv och menar väl, som har en ärlig och god avsikt och som är väl övertänkt, är mäktigare än någon politisk handling i världen. Genom den goda bönen kommer vi som närmast den yttersta andligheten och den högsta upplysningen, och det finns kanske ingen högre och ädlare strävan vid sidan av den inre meditationen. Men till och med meditationen kan vara mera egoistisk än den sanna bönen.

Därför är mitt enda budskap till den omvärld som vill hjälpa Tibet: giv oss era böner. Ägna oss era tankar. Vår svåraste tid är redan över, vi blir kanske självständiga redan inom tio år, men den goda sanna bönen är den viktigaste motorn i alla konstruktiva omvälvningar. Vi ber inte om pengar och vapen mot kineserna. Allt vad vi behöver är era böner."

Det var lämpligt att våra samtal avslutades i och med den tibetanska munkens rörande argument. Ingen hade liksom någonting mera att säga. Det var bara Kim, jag och Johannes kvar, och vi var överens om alla tre att det var lämpligt att betrakta det hela som avslutat.

Detta var förmiddagen den 23 juli 1993. Vi hade träffats första gången den 2 juli, så denna intressanta konferens hade ägt rum under sammanlagt 21 dagar. Jag hade bara varit närvarande under tre av dem och knappast haft någonting att säga själv, som en annan Parsifal. Min uppgift hade i stället varit att försöka samla materialet, göra det åskådligt och ge det en sanningsenlig dokumentation, liksom Johannes uppgift hade varit att samla de sju ytterst olika parterna under ett tak och få dem att förstå varandra. Det var vår uppgift att få fram dessa sjus argument, få dem presenterade och kanske uppmärksammade. Denna redogörelse är i all sin koncisa sammanfattning i alla fall bättre än ingenting, den borde ha skrivits på engelska men hade i så fall blivit ännu mera knapphändig; nu är den i alla fall presentabel och kan kanske översättas till engelska, och i värsta fall kan den alltid kompletteras efteråt om det skulle behövas.

Kim och Johannes stannar ännu i Lhasa, jag hinner träffa dem ännu i morgon innan jag själv reser vidare till Peking den 25.7 för att därifrån fortsätta till Sverige. Både Johannes och Kim far tillbaka till Indien när den värsta monsunen är över och det börjar bli kallt i Tibet.

forts. i nästa nummer.

Göteborg 7.2.1994